

ISSN 1301-1197

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ

İLÂHIYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

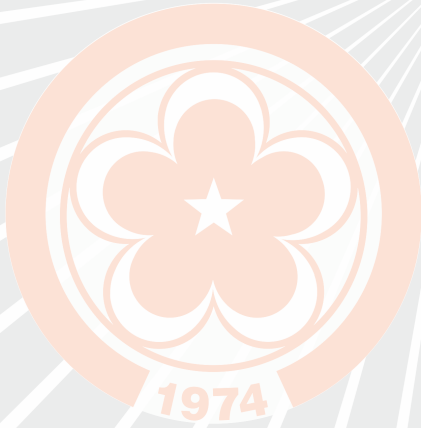
Cumhuriyet University
Journal of Faculty of Theology
(CUJFT)

XIX/II - 2015

Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi

CÜİFD
XIX/II
2015

جامعة الجمهورية
مجلة كلية الإلهيات
سيواس / تركيا
XIX/II - 2015

CUMHURİYET ÜNİVERSİTESİ
İLAHİYAT FAKÜLTESİ
DERGİSİ
(CÜİFD)
XIX / 2 (15 Aralık 2015)

Cumhuriyet University
Journal of Faculty of Theology
(CUJFT)
XIX / 2 (December 15, 2015)

جامعة الجمهورية مجلة كلية الإلهيات

ISSN: 1301 – 1197
e-ISSN: 1304 – 9399

Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (CÜİFD)
Cumhuriyet University Journal of Faculty of Theology (CUJFT)
جامعة الجمهورية مجلة كلية الإلهيات

ISSN: 1301-1197 e-ISSN: 1304-9399

Cilt / Volume: XIX Sayı / Issue: 2

Yayın Tarihi / Date of Publication: 15 Aralık 2015 / December 15, 2015

Basım Yeri / Place of Publication: Sivas / Turkey

Sahibi/ Owner

Prof. Dr. Sabri ERTURHAN (Dekan / Dean)

Yayıncı / Publisher

Cumhuriyet Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi
Cumhuriyet University, Faculty of Theology

Yazı İşleri Müdürü / Responsible Manager

Doç. Dr. Sami ŞAHİN

Editör / Managing Editor

Doç. Dr. Ömer ASLAN

Editör Yardımcıları / Editorial Assistants

Yrd. Doç. Dr. Abdullah DEMİR - Yrd. Doç. Dr. Adem ÇİFTÇİ

Yrd. Doç. Dr. Sema YILMAZ - Arş. Gör. Maruf ÇAKIR

Arş. Gör. Zeynep CERAN (İngilizce Kontrolü/ English L.)

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof. Dr. Ünal KILIÇ, Prof. Dr. Cemal AĞIRMAN, Doç. Dr. Sami ŞAHİN,
Doç. Dr. Ömer ASLAN, Doç. Dr. Nuri ADIGÜZEL, Yrd. Doç. Dr.
Abdullah DEMİR, Yrd. Doç. Dr. Adem ÇİFTÇİ, Yrd. Doç. Dr. Yusuf
YILDIRIM - Yrd. Doç. Dr. Sema YILMAZ

Danışma Kurulu / Advisory Board

Prof. Dr. Abdullah KAHRAMAN (Marmara Ü.), Prof. Dr. İsmail ÇALIŞKAN (Yıldırım Beyazıt Ü.), Prof. Dr. Ramazan ALTINTAŞ (Necmettin Erbakan Ü.), Prof. Dr. B. Ali ÇETİNKAYA (İstanbul Ü.), Prof. Dr. M. Doğan KARACOŞKUN (Gaziantep Ü.), Prof. Dr. Ahmet YILDIRIM (Yıldırım Beyazıt Ü.), Prof. Dr. Hüseyin YILMAZ (Cumhuriyet Ü.), Prof. Dr. Hakkı AYDIN (Cumhuriyet Ü.), Prof. Dr. Talip ÖZDEŞ (Cumhuriyet Ü.), Prof. Dr. Âlim YILDIZ (Cumhuriyet Ü.), Prof. Dr. Ali AKSU (Cumhuriyet Ü.), Prof. Dr. Mehmet BAKTIR (Cumhuriyet Ü.), Prof. Dr. Hasan KESKİN (Cumhuriyet Ü.), Prof. Dr. Metin BOZKUŞ (Cumhuriyet Ü.), Prof. Dr. Ömer Faruk YAVUZ (Cumhuriyet Ü.), Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE (Cumhuriyet Ü.), Prof. Dr. Mehmet Ali ŞİMŞEK (Cumhuriyet Ü.), Doç. Dr. Ali AVCU (Cumhuriyet Ü.), Doç. Dr. Ali YILMAZ (Cumhuriyet Ü.), Doç. Dr. Mustafa KILIÇ (Cumhuriyet Ü.), Doç. Dr. Durmuş TATLILIOĞLU (Cumhuriyet Ü.), Doç. Dr. M. Fatih GENÇ (Cumhuriyet Ü.), Doç. Dr. Süleyman KOÇAK (Cumhuriyet Ü.), Yrd. Doç. Dr. Abubekir S. YÜCEL (Cumhuriyet Ü.), Yrd. Doç. Dr. Yüksel GÖZTEPE (Cumhuriyet Ü.), Yrd. Doç. Dr. Rıza BAKIŞ (Cumhuriyet Ü.), Yrd. Doç. Dr. Abdullah PAKOĞLU (Cumhuriyet Ü.), Yrd. Doç. Dr. Halis DEMİR (Cumhuriyet Ü.)

Hakem Kurulu / Referee Board

Prof. Dr. Zekeriya PAK, (Sütçü İmam Ü.), Prof. Dr. H. Yunus APAYDIN, (Erciyes Ü.), Prof. Dr. Metin ÖZDEMİR (Yıldırım Beyazıt Ü.), Prof. Dr. M. Zeki AYDIN (Marmara Ü.), Prof. Dr. Enbiya YILDIRIM (Ankara Ü.), Prof. Dr. Ömer KARA (Atatürk Ü.), Prof. Dr. Galip YAVUZ (Marmara Ü.), Prof. Dr. Yusuf DOĞAN (Cumhuriyet Ü.), Doç. Dr. A. Osman KURT (Ankara Sosyal Bilimler Ü.), Doç. Dr. Dursun Ali AYKIT (Cumhuriyet Ü.), Doç. Dr. Kamil KÖMÜRCÜ (Cumhuriyet Ü.), Yrd. Doç. Dr. Şaban ERDİÇ (Cumhuriyet Ü.), Yrd. Doç. Dr. Mustafa KAYAPINAR (Cumhuriyet Ü.), Yrd. Doç. Dr. Hasan ÖZALP (Cumhuriyet Ü.), Yrd. Doç. Dr. İrfan KAYA (Cumhuriyet Ü.), Yrd. Doç. Dr. Asiye AYKIT (Cumhuriyet Ü.), Yrd. Doç. Dr. Mehmet TIRAŞÇI (Cumhuriyet Ü.), Yrd. Doç. Dr. Hatice ACAR (Cumhuriyet Ü.).

XIX / 1 ve 2. Sayıların Hakemleri / Referee List for Issues XIX / 1 and 2

Teşekkürler / Thanks to

Prof. Dr. Ahmet Cahid HAKSEVER / Ankara Ü. İlahiyat Fakültesi (2 kez)
Prof. Dr. Ahmet YÜCEL / Marmara Ü. İlahiyat Fakültesi
Prof. Dr. Ali AKSU / Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi
Prof. Dr. Alim YILDIZ / Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi (2 kez)
Prof. Dr. Çağfer KARADAŞ / Uludağ Ü. İlahiyat Fakültesi
Prof. Dr. Cemal AĞIRMAN / Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi (3 kez)
Prof. Dr. Hasan KESKİN / Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi

Prof. Dr. Kadir ÖZKÖSE / Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi
Prof. Dr. Mehmet Ali ŞİMSEK / Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi
Prof. Dr. Metin ÖZDEMİR / Yıldırım Beyazıt Ü. İslami İlimler Fakültesi
Prof. Dr. Nuri KAHVECİ / Kahramanmaraş S. İmam Ü. İlahiyat Fakültesi (2 kez).
Prof. Dr. Ömer ÇELİK / Marmara Ü. İlahiyat Fakültesi
Prof. Dr. Ömer Faruk YAVUZ / Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi
Prof. Dr. Sabri ERTURHAN / Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi
Prof. Dr. Ünal KILIÇ / Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi
Prof. Dr. Yusuf Ziya KESKİN / Harran Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Ahmet GÜZEL / Karamanoğlu Mehmet Bey Ü. İslami İlimler Fakültesi
Doç. Dr. Fatih GENÇ / Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Fatih İBİŞ / Pamukkale Ü. İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Hakan YEKBAŞ / Cumhuriyet Ü. Edebiyat Fakültesi
Doç. Dr. Halil İbrahim ALDEMİR / Kilis Ü. İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Hüseyin AKPINAR / Harran Ü. İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Murat ŞİMŞEK / Necmettin Erbakan Ü. İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Necmettin GÖKKİR / İstanbul Ü. İlahiyat Fakültesi
Doç. Dr. Ömer ASLAN / Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi (3 kez)
Doç. Dr. Sami ŞAHİN / Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi (2 kez)
Yrd. Doç. Dr. Abdullah DEMİR / Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi (4 kez)
Yrd. Doç. Dr. Âdem ÇİFTÇİ / Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi (2 kez)
Yrd. Doç. Dr. Ali YILMAZ / Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Halis DEMİR / Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi (2 kez)
Yrd. Doç. Dr. Hamide ULUPINAR / İzmir Katip Çelebi Ü. İslami İ. Fak. (2 kez)
Yrd. Doç. Dr. Hasan COŞKUN / Gaziosmanpaşa Ü. İlahiyat Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. İrfan KAYA / Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Mahmut YAZICI / Namık Kemal Ü. İlahiyat Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Mehmet Selim ARAIK / Dumlupınar Ü. İlahiyat Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Mehmet TIRAŞÇI / Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi (4 kez)
Yrd. Doç. Dr. Mehmet ÖZKAN / Balıkesir Ü. İlahiyat Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Mustafa KARABACAK / Aksaray Ü. İslami İlimler Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Mücahid KÜÇÜKSARI / Necmeddin Erbakan Ü. İlahiyat Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Osman KARA / Namık Kemal Ü. İlahiyat Fakültesi
Yrd. Doç. Recep ÇETİNTAŞ / Bülent Ecevit Ü. İlahiyat Fakültesi (2 kez)
Yrd. Doç. Dr. Saim YILMAZ / Sakarya Ü. İlahiyat Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Vezir HARMAN / Namık Kemal Ü. İlahiyat Fakültesi
Yrd. Doç. Dr. Yüksel GÖZTEPE / Cumhuriyet Ü. İlahiyat Fakültesi (2 kez)

Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (CÜİFD)
Cumhuriyet University Journal of Faculty of Theology (CUJFT)

CÜİFD, yılda 2 defa (15 Haziran ve 15 Aralık) Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından yayımlanan akademik bir dergidir. Yayınlanmak üzere gönderilen makaleler, ez iki hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik değerlendirmesine tabi tutulur. Ayrıca intihal tespitinde kullanılan özel bir program aracılığıyla makalelerin daha önce yayımlanmamış olduğu ve intihal içermediği teyit edilir.

CUJFT, is a peer-reviewed academic journal published twice (June 15 and December 15) a year by Cumhuriyet University, Faculty of Theology, Sivas/Turkey. This journal uses double-blind review fulfilled by at least two reviewers. In addition, all articles are checked by means of a program in order to confirm they are not published before and avoid plagiarism.

CÜİF Dergisi'nde aşağıdaki alanlarda kaleme alınan akademik makaleler yayınlanır:

Temel İslam Bilimleri: Tefsir, Hadis, Kelam, İslam Hukuku, İslam Mezhepleri Tarihi, Tasavvuf, Arap Dili ve Edebiyatı; Felsefe ve Din Bilimleri: İslam Felsefesi, Din Felsefesi, Din Psikolojisi, Din Sosyolojisi, Din Eğitimi, Dinler Tarihi, Felsefe Tarihi, Mantık; İslam Tarihi ve Sanatları: İslam Tarihi, İslam Sanatları Tarihi, Türk-İslam Edebiyatı, Dini Müzik; Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Eğitimi.

In this journal publishes academic essays that produced in the fields below: *Basic Islamic Sciences: Tafsir, Kalam, Hadith, Islamic Law, History of Islamic Sects, Sufism, Arabic Language and Literature. Philosophy and Religious Sciences: Philosophy of Islam, Philosophy of Religion, Psychology of Religion, Sociology of Religion, Religious Education, History of Religions, History of Philosophy, Logic. Islamic History and Arts: History of Islam, History of Islamic Arts, Turkish Islamic Literature, Religious Music.*

Yazım Dili / Language of Publication

CÜİFD'nin yazım dili Türkiye Türkçesidir. Ancak her sayıda derginin üçte bir oranını geçmeyecek şekilde İngilizce ve Arapça ile yazılmış yazılara da yer verilebilir

The language of CUJFT is Turkish as spoken in Turkey. However, each issue may include articles in English or in Arabic as long as the number of these do not exceed one-third of the total number of articles in the issue.

Yazıların Değerlendirilmesi / Review of Articles

CÜİFD'ne gönderilen yazılar, önce Yayın Kurulunca dergi ilkelerine uygunluk açısından incelenir. Uygun görülmeyenler düzeltilmesi için yazarına iade edilir. Yayın için teslim edilen makalelerin değerlendirilmesinde akademik tarafsızlık ve bilimsel kalite en önemli ölçütlerdir. Değerlendirme için uygun bulunanlar, ilgili alanda iki hakeme gönderilir. Hakemlerin isimleri gizli tutulur ve raporlar beş yıl süreyle saklanır. Hakem raporlarından biri olumlu, diğeri olumsuz olduğu takdirde, yazı, üçüncü bir hakeme gönderilebilir veya Yayın Kurulu, hakem raporlarını inceleyerek nihai kararı verebilir. Yazarlar, hakem ve Yayın Kurulunun eleştirisi ve önerilerini dikkate alırlar. Katılmadıkları hususlar varsa, gerekçeleriyle birlikte itiraz etme hakkına sahiptirler. Yayına kabul edilmeyen yazılar, yazarlarına iade edilmez.

Articles submitted to CUJFT are first reviewed by the Editorial Board in terms of the journal's publishing principles. Those found unsuitable are returned to their authors for revision. Academic objectivity and scientific quality are considered of paramount importance. Submissions found suitable are referred to two referees working in relevant fields. The names of the referees are kept confidential and referee reports are archived for five years. If one of the referee reports is positive and the other negative, the article may be forwarded to a third referee for further assessment or alternatively, the Editorial Board may make a final decision based on the nature of the two reports. The authors are responsible for revising their articles in line with the criticism and suggestions made by the referees and the Editorial Board. If they disagree with any issues, they may make an objection by providing clearly-stated reasons. Submissions which are not accepted for publication are not returned to their authors.

Açık Erişim Politikası / Open Access Policy

Bu dergi; bilimsel araştırmaları halka ücretsiz sunmanın bilginin küresel paylaşımını artıracak ilkesini benimseyerek, içeriğine anında açık erişim sağlamaktadır.

This journal provides immediate open access to its content on the principle that making research free available to the public supports a greater global exchange of knowledge.

Dizinlenme Bilgileri / Abstracting and Indexing

- 1- Dergimiz, **TUBİTAK - ULAKBİM SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER VERİ TABANI (SBVT)** tarafından 2012 yılı 16/1. sayısından itibaren taranmakta ve dizinlenmektedir.
CUJFT is being indexed by TUBİTAK / ULAKBİM SBVT
(Kabul Tarihi / Accepted Date: 13/11/2015)
<http://uvt.ulakbim.gov.tr/sbvt/>
- 2- **INDEX COPERNICUS INTERNATIONAL**
(Kabul Tarihi / Accepted Date: 08/12/2015)
<http://journals.indexcopernicus.com/Cumhuriyet+Universitesi+Ilahiyat+Fakultesi+Dergisi,p24783453,3.html>
- 3- **OPEN ACADEMIC JOURNALS INDEX**
(Kabul Tarihi / Accepted Date: 08/08/2015)
<http://oaji.net/journal-detail.html?number=2120>
- 4- **TÜRK EĞİTİM İNDEKSİ**
Turkish Education Index
(Kabul Tarihi / Accepted Date: 20/04/2015)
<http://www.turkegitimindeksi.com>
- 5- **İSAM İLAHİYAT MAKALELERİ VERİ TABANI**
The Center for Islamic Studies (ISAM-Turkey) Articles on Theology Database
<http://www.isam.org.tr/>

✓ Yayınlanan makaleler için DOI numarası atanır.

The DOI number is assigned to all the articles published in the journal.

Redaksiyon ve Dizgi/ Redaction and Interior Design

Yrd. Doç. Dr. Abdullah Demir

Sekreteryaya / Secretary

Burcu DEMİR - Faruk ÖZ - Kadir AYDIN

Yönetim Yeri ve Adresi/ Executive Office and Address

Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi – Sivas/ Turkey

ilahiyat@cumhuriyet.edu.tr

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/cumuilah/>

Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (CÜİFD),

XIX, 2 (15 Aralık 2015), ss. 147 - 170

Cumhuriyet University Journal of Faculty of Theology (CUJFT),

XIX, 2 (December 15, 2015), pp. 147 - 170

Sayısal Nesne Tanımlayıcı/ Digital Object Identifier (DOI):

<http://dx.doi.org/10.18505/cuifd.60030>

Geliş Tarihi / Received Date: 09.09.2015

Kabul Tarihi / Accepted Date: 25.11.2015

SİVAS'TA BİR KÂDİRÎ ŞEYHİ MOR ALİ BABA (1804-1884)

Talip MERT*

Özet: Tarih boyunca bir takım maneviyat önderleri vardır. Bu önderlerden on dokuzuncu asır Sivas'ının manevi dünyasını imar ve inşâda öne çıkan isimlerinden biri de Mor (Mûr) Ali Baba (1804-1884)'dır. Kerkük'ten kalkıp Sivas'a gelip yerleşerek burada kurduğu Kâdirî tekkesinde irşad hizmeti veren Mor Ali Baba yine Sivas'ta vefat etmiş ve kendi kurduğu tekkesine defn edilmiştir. Ali Baba, tasavvufî yönüne ilaveten eser sahibi bir müellif ve şâirdir. Ali Baba yazdığı şiirlerinde "Âlî" mahlasını kullanmıştır. Ölüm tarihi daha önce kesin olarak bilinmeyen Ali Baba'nın 1884'te vefat ettiği şer'î mahkeme sicilleriyle net olarak tespit edilmiştir. Bir aile reisi olarak Mor Ali Baba beş oğul babasıdır. En büyük oğlu Abdülkâdir Gulâmî (1854-1887) ve ikinci oğlu Seyfeddîn kendisinden sonra Sivas Kâdirî Tekkesinin şeyhi olmuşlardır. 1925'te tekkelerin kapatılmasıyla Mor Ali Baba'nın torunları mecburen tarikat hizmetinden uzaklaşmışlardır. Soyadı kanununda "Moral" soyadını alan torunlar bir takım memuriyetlerde bulunmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Mor Ali Baba, Sivas, Kâdirî, Abdülkâdir Gulâmî,

Seyfeddin, Dergâh, Ziya Paşa.

---

* Öğr. Gör., Marmara Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü (tmert@marmara.edu.tr).

** CÜİFD, yılda 2 defa (15 Haziran ve 15 Aralık) Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi tarafından yayımlanan akademik bir dergidir. Yayımlanmak üzere gönderilen makaleler, ez iki hakem tarafından çift taraflı kör hakemlik değerlendirilmesine tabi tutulur. Ayrıca intihal tespitinde kullanılan özel bir program aracılığıyla makalelerin daha önce yayımlanmamış olduğu ve intihal içermediği teyit edilir.

** CUJFT, is a peer-reviewed academic journal published twice (June 15 and December 15) a year by Cumhuriyet University, Faculty of Theology, Sivas/Turkey. This journal uses double-blind review fulfilled by at least two reviewers. In addition, all articles are checked by means of a program in order to confirm they are not published before and avoid plagiarism.

A Qadiriyya Sheikh Mor Ali Baba in Sivas

Abstract: There are a number of spirituality leaders that become prominent for establishment of the Muslim identity in the Sivas province nearly 1,000 years. Among these leaders the prominent name in reconstruction of the spiritual world in Sivas was Mor (Mur) Ali Baba (1804-1884). Mor Ali Baba moved up from Kirkuk and settled down in Sivas, established Qâdirî lodges where he showed the true path, died in Sivas and was buried in the lodge of his own. Ali Baba was a poet and editor in addition to his sufistic identity. He used "Âlî" as nickname in his poets. His date of death was not certain before but it was detected certainly as 1884 with the help of court registries. He had five sons. His older and the second older sons Poet Abdülqâdir Qulâmî (1854-1887) and Seyfeddîn served as sheikh in Sivas Qâdirî lodge after the death of their father. After the lodges were closed down in 1925, Mor Ali Baba's grandchildren were far away from lodge service. They took the Moral surname and have served as officers.

Keywords: Mor Ali Baba, Sivas, Qadirî, Abdülqâdir Qulâmî, Seyfeddin, Lodge, Ziya Pasha.

1. GİRİŞ

Mor Ali Baba, şeyhliğinden ayrı olarak aile reisi sıfatıyla üç kadınla evlenmiş ve bunlardan beş erkek çocuk babası olmuştur. Eşlerinden Tuti (Dudu) Hanım kendisinden önce vefat etmiştir. Mor Ali Baba'nın çocuklarından Seyfeddîn, Muhiddin, Abdurrahman ve Ali Sırrı'nın Dudu Hanım'dan doğduğu; Zâhide Hanım'dan çocuğu olmadığı veya doğduysa bile daha önce öldüğü anlaşılmaktadır. En büyük oğlu Şâir Abdülkâdir Gulâmî Münteha Hanım'dan doğmuştur. Ali Baba'nın kendinden sonra vefat eden eşleri Müntehâ ve Zâhide hanımlarla küçük oğullarından Abdurrahman'ın âkibetleri ve ne zaman vefat ettikleri hakkında herhangi bir bilgi henüz yoktur.

Mor Ali Baba'nın üçüncü oğlu olup da bekâr öldüğü anlaşılan Muhiddin Efendi, babasından bir iki ay sonra, 1884 yılının tahminen Temmuz ayı içerisinde, en büyük oğlu dîvan sahibi Şâir Abdülkadir Gulâmî ise 1887'de vefat etmişlerdir. Seyfeddîn Efendi'nin ise ağabeyi Abdülkâdir'den sonra tekkeye şeyh olduğu ve uzun yıllar bu görevde kaldığı, 1910'da hacca gittiği belgelerden anlaşılmaktadır. O zamanlar Sivas'ta yayımlanan ve vilayetin çıkardığı Sivas gazetesinde Seyfeddîn Efendi'nin hacdan dönüşü ile ilgili şöyle bir haber vardır:

“Sivas Kâdirî Dergâhı Post-nişini Seyfeddîn Efendi bu kere Me dîne-i Münevvere'den avdet eylemişler ve birçok zevat tarafından haklarında resm-i istikbal icrâ kılınmıştır.”¹

1925'te tekkelerin kapatılmasıyla Mor Ali Baba'nın torunları mecburen tarikat hizmetinden uzaklaşmışlardır. Soyadı kanununda “Moral” soyadını alan torunlar bir takım memuriyetlerde bulunmak suretiyle hayatlarını sürdürmüşler ve hâlen de sürdürmektedirler.

Mor Ali Baba'nın en küçük oğlu Ali Sırrı Efendi ise PTT memuru olarak Sivas'ın çeşitli yerlerinde çalışmıştır.

Mor Ali Baba hakkında Sivas Şer'iyye Sicillerinde bulunan belgeler, hem Ali Baba'nın bilinmeyen yönlerini daha yakından tanıma imkânı sağlamış, hem de onunla ilgili bazı yanlış bilgilerin tashihine imkân vermiştir. Mor Ali Baba yaşadığı devirde sayısız gönül erbabına kılavuzluk etmiş, birçok muhtaç gönle maneviyat zerk etmiş bir mürşid idi. Mor Ali Baba hakkındaki özgün belgeleri değerlendirmeye geçmeden önce, Doğan Erdinç tarafından daha önceden yapılmış şu araştırmadaki bilgileri hatırlamakta fayda vardır:

“Halk arasında Mor Ali Baba namıyla maruf olan Mûr Ali Baba'nın asıl adı Mehmed b. Ahmed'dir. Aslen Kerkük Türkmenlerinden olan ve Kerkük'e yakın bir kasabada 1804 yılında dünyaya gelen bu âlim, şâir ve fâzıl insanın lakabının başındaki “Mûr” kelimesi Farsça karınca anlamına gelmektedir. Herhalde karınca gibi çalışkanlığına delâleten böyle bir lakapla anılmıştır.

Kuvvetli bir mutasavvıf olan Mor Ali Baba Kâdiriye tarikatına mensup olup Kâdiriliğin Sivas'taki bânisidir. Mürşidi yine büyük bir mutasavvıf olan Kerküklü Şeyh Hâlis'tir. Şeyhinin emri ve verdiği görev üzerine Sivas'a gelmiş, önceleri “Şems-i Azîz” dergâhına misafir olmuş, takiben Kızılırmak Mahallesi'nde kendisinin de medfun olduğu yerde [İmâret Mahallesinde] Hammad-zâde'nin maddi ve manevi desteğiyle dergâhını kurmuştur. Takiben Hammad-zâde'nin kızı Müntehâ Hanım'la nişanlanarak müekked Sivaslı olmuştur.

¹ Sivas Gazetesi, sayı 1214, s. 2, 04.C.1329.

Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: XIX, Sayı: 2 (15 Aralık 2015)
Cumhuriyet University Journal of Faculty of Theology, Volume: XIX, Issue: 2 (December 15, 2015)

Sıradan bir Kâdiri şeyhi olmayan Mor Ali Baba kendisini tamamen tasavvufa ve ilme vermiş bir âlimdir. *Tenbîhu's-Sâlikîn* adlı bir eseri ile Farsça ve Türkçe şiirleri vardır...

Zamanın Sivas Valisi Halil Rifat Paşa [1882-1885] ile yakın dostluğu ve ünsiyeti olan Ali Baba, devletin mevcut maddi sıkıntısına rağmen Sivas'ı Kayseri, Tokat, Malatya, Gürün, Divriği ve Zara'ya bağlayan yolların yapılmasından önce Kepçeli'de halka çok güzel ve tesirli bir konuşma yapıyor. İlk kazmayı da kendisi vurunca halk meccanen parasız, pulsuz ancak şevkle bu bayındırlık hizmetine Ali Baba'nın delaletiyle başlamış oluyor."²

2. MOR ALİ BABA'NIN HÂFİZLİK GÖREVİ

Arşiv kayıtları, her ne kadar onun vefatından sonrasına ait olsa bile, yine de çok değerli bilgilerdir. Her geçen gün biraz daha unutulmaya mahkûm bu zat hakkında kitabî bilgilere ulaşılmış olmak Sivas için, Sivas tarihi için, Sivas'ın tarihi simaları için büyük bir değer taşımaktadır. Bu belgelerden birincisi Mor Ali Baba'nın vefatıyla ilgilidir. Bu belgeden, onun hâfız olduğu ve Tokat'ta bulunan Yeldûzî Mahmud Çelebi Vakfı'ndan huffâzlık vazifesine karşılık belli bir de geliri olduğu anlaşılmaktadır. Mor Ali Baba'nın bu hizmete tayin tarihi 20.Za.1283 (26.03.1867)'tür.³ Ancak hâfızlık vazifesi hakkında belgelerde daha fazla malumat yoktur. Belgedeki diğer bilgiler ise onun ailesi hakkında güzel, doğru ve net bilgilerdir. Bu belge şöyledir:

“Evkaf Nezareti'ne mülhak Hameyn-i Şerîfeyn'e tâbi' evkaftan Tokat'ta merhum Yeldûzî Seyyid Mahmud Çelebi vakfından almak üzere senevî 3 müd buğday ile huffazlık cihetine bâ-berat... Mutasarrıf olan Tarikat-ı Aliyye-i Kâdiriye Şeyhlerinden Şeyh Mûr Ali Baba cerîde-i nüfus kaydına nazaran Medine-i Sivas mahallâtından İmâret Mahallesi'nin 68. hanesinin 2. ve 3. ve 4. ve 5. ve 6. numaralarında mukayyed sulb-i sahih ve kebîr oğulları Abdulkâdir ve Seyfeddîn ve Muhyiddîn ve Abdurrahman ve Ali Sırrı efendileri terkle bu esnada vefat edip yeri hâli ve

² Doğan Erdinç, “Mor Ali Baba”, *Revak* 97, Sivas 1996, s. 10-11. Sivas Vakıflar Bölge Müdürlüğü'nün XV. Vakıf Haftası'na Armağanı, Sivas, Aralık 1996. Bu bilgiler aşağı yukarı İbrahim Aslanoglu'nun “*Sivas Meşhurları*” adlı kitabında da yer almakta ancak Mor Ali Baba'nın vefat tarihi bu eserde 1882 olarak gösterilmektedir (Sivas 2006, c. I, s. 65).

³ Sivas Mahkemesi Sicili (ŞŞS), 37/231, karar nu: 124.

hidmet-i lâzimesi muattal kalmış[tır]. Bu makûle cihet mutasarrıflarından vefat edenlerin cihet-i mahlûleleri evlâdı müteaddid olduğu surette içinden ehliyet ve iktidârı olan oğluna ve şâyet evlâd-ı kibârı iktidar ve ehliyette müsâvi bulunur ise ekberine tevcihi şeref zuhûr eden Tevcîh-i Cihet nizamnamesinin birinci maddesinde muharrer idüğüne binâen evlâd-ı mûmâ ileyhinden işbu bâis-i arz-ı ubûdiyet ekber oğlu Abdülkâdir Gulâmî Efendî'nin cihet-i mezkûre her vechile ehil ve müstahak olduğu hâlâ Sivas Sancağı Evkaf Muhasebecisi Mehmet Ali Efendî'nin vekili Evkaf Kalemi Başkâtibi Mehmed Efendi hazır olduğu halde lede'l-iltihân zâhir ve mütehakkık olmağın cihet-i mezkûreyi pederi... Mûr Ali Baba'nın mahlûlünden ber-mûceb-i nizâm ibn-i mûmâ ileyh Abdülkâdir Gulâmî Efendi dâileri uhdesine ve vazife-i mersûmesiyle tevcih ve yedine bir kıt'a berât-ı âlişan sadaka ve ihsan buyrulmak ricasıyla bi'l-iltimâs pâyei serîr-i a'lâya arz ve i'lâm olundu. El-emru li-hazreti men lehü'l-emrindir. 29.B.1301 (25.05.1884).⁴

3. MOR ALİ BABA'NIN YETİMLERİNDEN EDÂNE

Mor Ali Baba'nın vefatından sonra yaşça küçük olan iki oğluna bir vasi tayin edilmiştir. Yetimlerin vasisi Sabûnî-zâde Osman Efendi b. Ahmed Efendî'dir. Ali Babba'nın yetimleri Abdurrahman ve Ali Sırrı'nın ağabeyleri Seyfeddîn Efendi ihtiyacına binâen bu çocukların mallarından bir miktar borç almıştır. Bu borçlanma ile ilgili mahkeme sicili şöyledir:

"Sivas'ta vâkı' İmâret Mahallesi'nde sâkin Tarikat-Aliyye-i Kâdiriye meşâyihinden iken bundan akdem vefat eden eş-Şeyh Mor Aliyyü'l-Âlî Efendi ibn-i merhum Ahmed Paşa'nın sulb-i kebîr oğlu Seyfeddîn Efendi meclis-i şer'-i şerîfte li-ebeveyn er karındaşları Abdurrahman ve Ali Sırrı nâm sağırlerin mal-ı mevrûslarını li-ecli'l-edâne kibel-i şer'-i enverden vasî nasb ve tayin olunan medîne-i merkûme sâkinlerinden Sabûnî-zâde Osman Efendi b. Ahmed Efendi mahzarında ikrar-ı tam ve takrîr-i kelim edip karındaşlarım sağır-ı mezbûranın pederimizden mevrûs mallarından vasiyy-i mûmâ ileyh Osman Efendi yedinden istidâne ve ahz u kabz ve umûruma sarfla istihlâk eylediğim 2321 guruşdan cem'ân 4642 guruş ile semeni işbu tarih-i kitaptan itibaren üç sene tamamına değın müeccel ve mev'ûduna kezalik karındaşlarım sağır-ı mezbûranın mevrûs mallarından vasiyy-i mûmâ ileyh yedinden iştirâ ve

⁴ SŞS, 54/90, 91, karar nu: 132.

kabz eylediğim bir adet halâlî saat semeninden 2088 guruş ki ciheteyn-i mezkûreteyndan min haysü'l-mecmû' 6730 guruş zimmetimde karındaşlarım sağîyran-ı mezbûranın her birine vacibü'l-edâ ve lâzimu'l-kazâ deynimdir dedikte kıbbe't-tasdîkî'ş-şerî mahallât-ı merkûmeden Tokmakkapı mahallesi sâkinlerinden Tefsîrî-zâde Mahmud Efendi ibn-i Ali Efendi meclis-i... de Vâsiyy-i mûmâ ileyh Osman Efendi mahzarında ikrâr ve 'tirâf edip mukırr-ı medyûn... Seyfeddîn Efendî'nin karındaşları... Abdurrahman ve Ali Sırrı Efendilere ciheteyn-i mezkûreteynden deyn-i olan... 6730 guruşun edâsına bî'l-emr ve'l-kabûl kefâlet-i sahîha... ile kefil ve zâminim dedikte gıbbe't-tasdîkî'ş-şer'î mâ vekaa bî't-taleb ketb olundu. 29.07.1884 (05.L.1301).⁵

"Medîne-i Sivas'ta vâkı' İmâret Mahallesi'nde sâkin ve Tarikat Aliyye-i Kâdiriye meşâyihından iken bundan akdem vefat eden Mor Aliyyü'l-Âlî Efendi ibn-i merhum Ahmed Paşa'nın sulb-i sağîr oğulları Abdurrahman ve Ali Sırrı efendilerin li-ebeveyn er karındaşları ve tesviye-i umûrlarına kıbel-i şer'den mansûb vasîleri... Seyfeddîn Efendî'nin talebiyle... Hâkim efendi... Sagîrân-ı mezbûranın pederleri müteveffâ-yı mûmâ ileyhden mevrûs malları nemâsından işbu tarih-i kitabdan itibaren kadr-i ma'rûf idüğü ihbâr olunan beherine şehriye 29 guruştan cem'an 58 guruş beher şehir Abdurrahman ve Ali Sırrı Efendilerin nafaka ve kisve bahâ ve sâir levâzımât-ı zarûriyelerine harc ve sarfa ve lede'l-iktizâ istidâneye ve inde'z-zafer sağîrân-ı mezbûranın malları nemâsına rücûa... Seyfeddîn Efendî'ye izin vermeğin mâ-veka'a bî't-taleb ketb olundu 08.08.1884 (15.L.1301).⁶

Burada dikkate değer iki husus var ki birincisi şudur: Osmanlı hukuk sisteminde yetimlerin hukukuna riayet anlayışı ve tatbikatı çok ileri bir noktadadır. Bu vesika binlerce kayıttan sadece birisidir. O kadar ki bu riayet, bu sicilde görüldüğü gibi kendi aile fertleri arasında bile böyledir.

İkinci husus ise; yetim çocukların iaşeleri başta olmak üzere diğer olabilecek bütün masraflarının rakamla tespit edilmiş bulunmasıdır. Bu makalede örneği yok ama bu iaşe ve sâir masrafların zaman zaman mahkemelerce teftiş edildiğinin de pek çok örnekleri şer'î sicillerde vardır.

⁵ SŞS, 54/120, karar nu: 9.

⁶ SŞS, 54/120, karar nu: 8.

4. MÛR ALİ BABA'NIN VEFATI VE SATILAN EŞYASI (MUHALLEFÂTI)

Mor Ali Baba'nın vefatıyla vârislere intikal eden eşyası vefatından üç ay sonra satılarak bedeli vereseye taksim edilmiştir. Bununla ilgili mahkeme kaydı aşağıda olduğu gibidir.

"Sivas'ta vâkı' İmâret Mahallesi'nde sâkin... Kâdiriye meşâyihundan iken bu tarih-i defterden üç mâh mukaddem irtihâl-i dâr-ı bekâ eden Mûr Aliyyü'l-Â'î Efendi bin Ahmed Paşa'nın verâseti zevceleri... Mün-tehâ Hatun ibnetü Ömer Ağa ile Zâhide Hatun ibnetü Ali Ağa ve mezbûre Mün-tehâ Hatun'dan mütevellid sulb-i kebîr oğlu... Abdülkâdir Gulâmî Efendi, kendinden mukaddem vefat eden eşi Tûti (Dudu) Hatun'dan doğma... büyük oğulları Seyfeddîn ve Muhyiddîn efendiler ve sulb-i sağîr oğulları Abdurrahmân ve Ali Sırrı Efendilere münhasıra [dır]. Kable'l-kısme Muhyiddîn Efendi dahi vefat edip [onun] verâseti li-ebeveyn er karındaşları Seyfeddîn, Abdurrahman ve Ali Sırrı Efendilere münhasıra olduğu bi'l-ihbar inde'ş-şer' zâhir ve nümâyan olduktan sonra... Sağîrân Abdurrahman ve Ali Sırrı Efendilerin vakt-i rüşd ve sedâd-larına değin tesviye-i umûrlarına kibel-i şer'den vasî nasb ve tayin olunan li-ebeveyn er karındaşları Seyfeddîn Efendi ile verese-i sâire [nin] cümleten taleb ve ma'rifetleri ve ma'rifet-i şer' ile tahrîr ve beyn'l-verese bi'l-müzâyede bey' olunarak esmân-ı vâkıyasından mesârif-i sahîhası bi'l-ihrac baakısı beyne'l verese bi'l-ferîzati'ş-şer'iyye tevzi' ve taksim olunan tereke-i mûmâ ileyhdır ki ber-vech-i âtî beyan olunur. 11.L.1301 (04.08.1884).

Eşyanın Cinsi	Adet	Fiyatı
İlbeyli, Elbeyli-kârî (işî) yeni yan halısı	2	00300 kuruş
İlbeyli-kârî yeni ve kebîr (büyük) halı seccâde	1	00060 kuruş
İlbeyli-kârî sağîr müsta'mel halı seccâde	2	00099 kuruş
İlbeyli-kârî sağîr (küçük) halı seccâde	2	00040 kuruş
Kırşehir-kârî müsta'mel beyazlı seccâde	2	00040 kuruş
Def'a Kırşehir-kârî beyazlı seccâde	2	00040 kuruş
Afşar-kârî müsta'mel beyazlı sağîr kilim	1	00060 kuruş
Afşar-kârî müsta'mel siyahlı orta kilim	1	00080 kuruş
Afşar-kârî İlbeyli müsta'mel kilim	1	00070 kuruş
İlbeyli-kârî (işî) sarı müsta'mel kilim	1	00050 kuruş
Afşar-kârî beyazlı müsta'mel kilim	1	00090 kuruş
İlbeyli-kârî def'a müsta'mel kilim	1	00030 kuruş

İlbeyli-kârî müsta'mel kebîr kilim	1	00060 kuruş
İlbeyli-kârî köhne kilim	1	00030 kuruş
Afşar-kârî müsta'mel perde kilim	1	00080 kuruş
Afşar-kârî makat perdesi kilim	1	00030 kuruş
Cedîd (yeni) kıl un çuvalı	3	00075 kuruş
Siyahlı kıl çuval	2	00030 kuruş
Köhne dakik (un) çuvalı, 5x10	10	00050 kuruş
Kürt-kârî beyazlı ihram ⁷ (yere serilen bir cins yaygı)	2	00060 kuruş
Müsta'mel kilim, hurç	1 çift	00025 kuruş
Köhne kilim hurç	1 çift	00010 kuruş
Köhne halı hurç	1 çift	00025 kuruş
Müsta'mel terki heybesi	1	00010 kuruş
Siyahlı basma yüzlü yün döşek	1	00060 kuruş
Sivas-kârî basma yüzlü yün memlû (dolü) döşek	2	00080 kuruş
Beyazlı Sivas-kârî basma yüzlü yün memlû döşek	1	00040 kuruş
İkiyüzlü yün memlû döşek	2	00070 kuruş
Sivas-kârî basma yüzlü yün memlû döşek	1	00030 kuruş
Yine basma yüzlü yün memlû yan minderi	5	00100 kuruş
Sivas-kârî basma yüzlü yün memlû döşek	1	00030 kuruş
Basma yüzlü yün memlû minder	2	00030 kuruş
Basma ve dimi ⁸ yüzlü çaput minder	6	00048 kuruş
Basma yüzlü pembe (pamuk) memlû şilte	1	00020 kuruş
Basma yüzlü cedîd yorgan, 5x50	5	00250 kuruş
Basma yüzlü müsta'mel yorgan 13x40	13	00520 kuruş
Basma yüzlü sağır (küçük) diz yorganı 2x25	2	00050 kuruş
Basma yüzlü pembe sağır müsta'mel yorgan 3x30	3	00090 kuruş
Basma yüzlü yün memlû yüz yastığı 3x10	3	00030 kuruş
Basma yüzlü yün memlû köhne yüz yastığı 8x13	13	00104 kuruş
Basma yüzlü yün memlû koltuk yastığı 5x12	5	00060 kuruş
Köhne makat ihramı (örtüsü)	1	00020 kuruş

⁷ İhram: 1.Bugün itibariyle bu kelimenin tek manası hac ve umre için giyilen dikişsiz, yensiz, yakasız hiçbir gösterişi olmayan beyaz renkli sade kıyafet. 2.Arapların büründüğü büyük yün çarşaf. 3.Yere veya minderin üzerine yayılan çarşaf ve yorgan gibi de kullanılabilen havlı veya havsız yün yaygı (Kâmus-i Türkî, Dersaadet 1317, s. 77). Prof. Dr. Kemalettin Kuzucu'nun ifadesine göre hâlen Erzurum'da kadınların giydikleri tek parça ve kendilerini tepeden tırnağa kapatan kıyafete de aynen Kâmus-i Türkî'deki tarife uygun olarak ihram veya ehram deniyormuş. Bu kelimenin Sivas'ı çok ilgilendiren yanı ise meşhur İhramcı-zâde ailesinin aile mesleği yaygı manasına gelen ihram ticareti ile meşgul bir mesleğin mensubu olmalarıdır. Yoksa hac ve umre kıyafeti olan ihramla bir alakası yoktur. Belgede geçen ihram kelimesi de zaten "makat ihramı ve sarı ihram" olarak kayıtlarda net olarak da yazılmış bulunmaktadır ki bu ifade bile tek başına ihramın bugün bilinen şekli ile bir ilgisinin olmadığını net olarak ifade etmektedir.

⁸ Dimi: Verev, çapraz dokunmuş pamuk, yün, şayak, kumaş (Kâmus-i Türkî, s. 645).

Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: XIX, Sayı: 2 (15 Aralık 2015)

Cumhuriyet University Journal of Faculty of Theology, Volume: XIX, Issue: 2 (December 15, 2015)

Kürt kârî makat ihramı	1	00020 kuruş
Merzifon kârî döşek çarşafı	1	00015 kuruş
Köhne kilim	1	00020 kuruş
Erzincan kârî nühas (bakır) şerbet bardağı	10	00050 kuruş
Nühas tatlı tabağı 3x5	5	00015 kuruş
Nühas şerbet tabağı	1	00020 kuruş
Çay semaveri 2x40	2	00080 kuruş
Sarı şamdan 2x25	2	00050 kuruş
Nühas çaydan	1	00010 kuruş
Döğme çaydan	1	00019 kuruş
Fiske şamdan (küçük şamdan) 2x5	2	00010 kuruş
El fiskeşi	1	00010 kuruş
El maa havan (havan ile tokmağı)	1	00020 kuruş
Basma yüzlü yün memlû sağır yan yastığı 6x15	6	00090 kuruş
Sivas kârî yüzlü sağır yün memlû yan yastığı 7x15	7	00105 kuruş
İki göz tahta zahire ambarı	1	00040 kuruş
Basma yüzlü ot memlû yan yastığı 5x19	19	00095 kuruş
Sivasî basma yüzlü ot memlû yan yastığı 6x8	8	00048 kuruş
Kırmızı basmadan makat perdesi	1	00005 kuruş
Basma sofraya perdesi 2x10	2	00020 kuruş
Beyazlı bezden makat perdesi 2x5	2	00010 kuruş
Telis yüzlü ot memlû makat şiltesi 6x15	6	00090 kuruş
Yün memlû makat şiltesi 3x40	3	00120 kuruş
Asel (bal) memlû (dolu) kovan 2x20	2	00040 kuruş
Sarı küçük inek 1 re's (1 baş inek)	1	00130 kuruş
Boz düve 1 re's, maa dana (danalı)	1	00120 kuruş
Çalar saat	1	00120 kuruş
Hinta (buğday) 34 kile x 70 kuruş ⁹	34	02380 kuruş

⁹ Kile: Bir hububat ölçөгüdür. Bu ölçөг çok geniş Osmanlı coğrafyasında çok farklı olmakla beraber hepsinin İstanbul kilesine göre belirlenmiş belli bir standardı vardı. Sivas'ta kilenin karşılığı 14 ruplağıydı. Bu kelime "urupla" telaffuzuyla Türk Dil Kurumu'nun tdk.gov.tr sitesindeki Büyük Türkçe Sözlük'te "Bir tahıl ölçөгü" şeklinde yer almaktadır. Ruplağı kelimesi Büyük Türkçe Sözlük'te olduğu gibi Sivas halk ağzında da uruplâ şeklinde telaffuz edilirdi. Bir ruplağı veya ruplâ ise buğdayın Sivas tabiriyle tahılın cılız veya tok olma durumuna göre 14-16 kilo arasında değışirdi. Bugünkü ölçüyle bir kile 200-220 kilogram arası bir ağırlığa denk gelmektedir. Ruplağı buğdayın yanında arpa, yulaf, çavdar ve fiyde de kullanılırdı ama standardı daima buğdaya göre tespit edilirdi. Ruplağı ile ilgili olup da bizzat müşahedeye dayanan diğer bazı bazı bilgiler ise şöyledir: Eskiden köylerde kullanılan ve küçük yedi sekiz ruplağı alan kıl veya daha çok da ketenin (kendir veya kenevirin, çedenenin) sapından elde edilen iplerle dokunan çuval-lara seklem, otuz, otuz beş ruplağı alan çuval-lara tepme denirdi. Bundan başka tarlaların büyüklüğü de ruplağı ile ölçülürdü. On ruplağılık tarla, yirmi ruplağılık tarla gibi. Ruplağı silindirik şeklinde, eskiden kontra plaktan veya kalınca sactan yapılan bir âletti

Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: XIX, Sayı: 2 (15 Aralık 2015)

Cumhuriyet University Journal of Faculty of Theology, Volume: XIX, Issue: 2 (December 15, 2015)

Müsta'mel abaniye	1	00050 kuruş
Sırmalı Bursa kârî seccâde	1	00130 kuruş
Mavi çukadan cübbe	1	00130 kuruş
Mavi çukadan şalvar	1	00030 kuruş
Müsta'mel beyazlı çitârî ¹⁰ entari 1 tane, pike hırka	1	00050 kuruş
Van-kârî beyaz lata ¹¹	1	00080 kuruş
Van-kârî müsta'mel aba (kalın yün kumaş)	1	00060 kuruş
Hurdevât-ı hane (ufak tefek ev eşyası) ¹²	0	00005 kuruş
Yekûn		07418 kuruş

Vereseden Seyfeddîn Efendi üzerinde takarrür eden eşyanın miktarıdır:

Kırşehir-kârî köhne kebîr yan halısı	1	00075 kuruş
İlbeyli-kârî müsta'mel yan halısı 2x75	2	00150 kuruş
Kırşehir-kârî beyazlı cedîd (yeni) kilim seccâde 2x25	2	00050 kuruş
Kırşehir-kârî kırmızılı cedîd kilim	1	00500 kuruş
Afşar-kârî beyazlı cedîd kilim	1	00125 kuruş
Afşar-kârî siyahlı cedîd kebîr kilim	1	00125 kuruş
Afşar-kârî siyahlı cedîd yan kilimi	1	00070 kuruş
Afşar-kârî müsta'mel def'a beyazlı kilim	1	00100 kuruş
Afşar-kârî müsta'mel def'a beyazlı kilim	1	00070 kuruş
İlbeyli-kârî müsta'mel kilim 2x50	2	00100 kuruş
Afşar-kârî kırmızılı kilim	1	00120 kuruş
Cedîd (yeni) kıl un çuvalı 4x25	4	00100 kuruş
Çitârî yüzlü yün memlû döşek	1	00100 kuruş
Kırmızı basma yüzlü yün memlû döşek	1	00060 kuruş
Sivas-kârî basma yüzlü yün memlû döşek	1	00040 kuruş
Çubuklu basma yüzlü yün memlû sağır minder	2	00030 kuruş

ve bir gaz yağı tenekesine hemen hemen eşitti. Ruplağının standardı belediye tarafından tespit edildiğinden resmî bir ölçüdür. Ruplağının yarısına yarımâ veya yarılmağı, dörtte birine ise mucur denirdi. Bu ölçüler Sivas çevresinde 1990'lara kadar kullanıldı. 1990'lardan itibaren kilo esas alınmaya başlanınca ruplağı da ister istemez tarihe karıştı. İstanbul'da bir özel müzede ruplağının saçtan mamul bire bir aynısı olan bir kabın "su ölçeği" olarak adlandırıldığını görüp durumu ilgililere izah etmiştim.

¹⁰ Çatârî, çitârî: Bir iplikle üç pamuktan dokunan kırmızı çubuklu yerli kumaş (Kâmûs-i Türkî, s.506.

¹¹ Lata: Başlıklı manto. Yakası ve kolları uzun setre biçiminde ulema cübbesi (Kâmûs-i Türkî, s. 1233.)

¹² Bu bölümde kayıtlı iki adet Mushaf-ı Şerîf kitaplar kısmına nakledildi.

Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: XIX, Sayı: 2 (15 Aralık 2015)

Cumhuriyet University Journal of Faculty of Theology, Volume: XIX, Issue: 2 (December 15, 2015)

Basma ve dimi yüzlü çaput minder 2x8	2	00016 kuruş
Basma yüzlü yün memlû cedîd yorgan 4x50	4	00200 kuruş
Basma yüzlü müsta'mel pembe yorgan	1	00030 kuruş
Hindî yüzlü pembe yorgan	1	00040 kuruş
Basma yüzlü yün memlû yüz yastığı 5x10	5	00050 kuruş
Basma yüzlü pembe memlû yüz yastığı 2x10	2	00010 kuruş
Kürt-kârî makat ihramı	1	00030 kuruş
Sarı ihram	1	00030 kuruş
Merzifon kârî döşek çarşafı	1	00015 kuruş
Erzincan kârî nühas (bakır) şerbet bardağı 5x10	10	00050 kuruş
Nühas ((bakır) tatlı tabağı 3x5	3	00015 kuruş
Nühas şerbet tabağı	1	00020 kuruş
Nühas çorba tabağı	1	00020 kuruş
Nühas çaydan	1	00010 kuruş
Sağır el fiske ¹³	1	00002 kuruş
Dimi yüzlü yün memlû yan yastığı 13x20	13	00260 kuruş
Gürün-kârî kırmızı şal yüzlü üst yastık 14x10	14	00140 kuruş
Gürün-kârî kırmızı şal yüzlü makat perdesi 2x25	2	00050 kuruş
Basma yüzlü ot memlû (dolü) yan yastığı 6x13	13	00078 kuruş
Basma makat perdesi 2x10	2	00020 kuruş
Beyaz bezden makat perdesi 2x5	2	00010 kuruş
Beyaz bezden pencere perdesi 2x12	12	00024 kuruş
Telis yüzlü ot memlû makat şiltesi 4x15	4	00060 kuruş
Telis yüzlü ot memlû sağır makat şiltesi 3x10	3	00030 kuruş
İlbeyli kârî tüylü perde	1	00015 kuruş
Cedîd halı yüzlü ot memlû yastık 2x15	2	00030 kuruş
Yün memlû makat şiltesi 2x40	2	00080 kuruş
Sarı büyük inek re's (baş)	1	00230 kuruş
Kara inek re's 1, dana re's 1	2	00150 kuruş
Kızıl düve 1 re's, dana 1 re's	2	00100 kuruş
Halı döşek, seccâde	1	00040 kuruş
Meydanî ¹⁴ çitârî top 3x60	3	00180 kuruş
Gürün-kârî kırmızı cedîd (yeni) hırka	1	00100 kuruş
Yekûn		03950 kuruş

Vereseden Zâhîde Hatun üzerinde takarrür eden eşya:

Afşar-kârî müsta'mel def'a beyazlı kilim	1	00090 kuruş
İlbeyli-kârî köhne kilim	1	00030 kuruş
Hindî yüzlü pembe memlû yorgan	1	00040 kuruş

¹³ Fiske: Küçük el şamdani (Kâmus-i... s. 996).

¹⁴ Meydanî: Beyaz ve renkli, yol yol ipek çözgümlü dokunmuş kumaş (tdk.gov.tr).

Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: XIX, Sayı: 2 (15 Aralık 2015)

Cumhuriyet University Journal of Faculty of Theology, Volume: XIX, Issue: 2 (December 15, 2015)

Halep-kârî sevaî (ipek kumaş) top	1	00100 kuruş
Halep-kârî çitârî top	1	00075 kuruş
Altıparmak çitârî top 4x40	4	00160 kuruş
Kutnu top	1	00040 kuruş
Bursa-kârî cedîd seccâde	1	00070 kuruş
Yeşil sandık	1	00030 kuruş
Bursa-kârî müsta'mel seccâde	1	00040 kuruş
Yekûn		00675 kuruş

Vereseden küçük Abdurrahman'a ait olup ağabeyi Seyfeddîn Efendi üzerinde kalan eşya:

Alaca satraç yüzü yün memlû döşek	1	00060 kuruş
Basma yüzü yün memlû müsta'mel yorgan	1	00040 kuruş
Basma yüzü yün memlû yüz yastığı	1	00010 kuruş
Yekûn		00110 kuruş

Vereseden küçük Ali Sırrı Efendi'ye ait olup ağabeyi Seyfeddîn Efendi üzerinde kalan eşya:

Basma yüzü yün memlû müsta'mel yorgan	1	00040 kuruş
Basma yüzü yün memlû yüz yastığı	1	00010 kuruş
Alaca satraç yüzü yün memlû döşek	1	00060 kuruş
Yekûn		00110 kuruş
[Genel] yekûn		12.763 kuruş

Mûr Ali Baba'nın toplam 12.763 kuruş terekesinden öncelikle mehr-i müeccel olarak Müntehâ ve Zâhide hanımlara 400'er kuruş verilmiştir. Dellâliye 248 kuruş, kaydiye 18 kuruş, kâğıt parası 5 kuruş, resm-i kısmet (veraset intikal vergisi) 292 kuruş olmak üzere 1364 kuruş genel yekûndan düşülmüştür. Geri kalan net miras 11.400 kuruş ise vârislere şöyle taksim olunmuştur.

Müntehâ Hanım'a	0712,20
Zâhide Hanım'a	0712,20
Abdülkadir Gulâmî Efendi'ye	1995,00
Seyfeddîn Efendi'ye (1995+665)	2660,00
Abdurrahman Efendi'ye(1995+665)	2660,00
Aynen verilen eşya (-)	0110,00
Net miras payı	2550,00
Ali Sırrı Efendi'ye (1995+665)	2650,00

Aynen verilen eşya (-)	0110,00
Net miras payı	2550,00

...Müntehâ Hatun'un¹⁵ bâlâda murakkam hissesi olan 712,5 kuruş ile mehr-i müecceli olan 400 kuruş ki cem'an 1112,5 kuruş tamamen, mezbûre Zâhîde Hatun'un dahi maa mehr-i müeccel ol miktar kuruş derûn-i defterde muharrer olduğu vechile iştirâ etmiş olduğu eşya bahası bulunan 675 kuruş bi't-tenzil küsur hissesi olan 447,5 kuruş ve... Seyfeddîn Efendi'nin kendi hissesi olan 2660 kuruş ile vasîleri olduğu sağîran mezbûran Abdurrahman ve Ali Sırrı efendilerin hisseleri bulunan... 2550'şer kuruştan cem'an 5100 kuruş ki min haysü'l-mecmû' 7760 kuruştan keza derûn-i defterde murakkam almış olduğu eşya bahası olan 3950 kuruş bi't-tenzil küsur 3810 kuruş her birine... Abdülkâdir Efendi'den ba'de'l-havâle sağîran mezbûranın hisseleri olan meblağ-ı mezkûrlar... Seyfeddîn Efendi'ye bâ-sıhhat-i şer'iyeye edâne olunduğu şerh verildi.

... Şeyh Mûr Aliyyü'l-Âlî Efendi'nin hayatta sâkin olduğu İmâret Mahallesi'nde vâkı' Kâdiriye Dergâhı'nda post-nişin (şeyh) bulunan zat marifetiyle isti'mâl olunmak üzere vakıf olup ve vakfiyeti vereseden Abdülkâdir ve Sayfeddîn tarafından ikrâr ve tasdik olunan kitap ve risale ve eşya ve evâni-i nühasiyelerin defteridir ki ber-vech-i âtî zikr olunur:

Aşağıda gelecek listede sadece kitap adları kayıtlı olup yazarları belirtilmemiştir. Ve üstelik kitapların birçoğunun künyeleri de tam yazılmamıştır. Bu bakımdan isim benzerliği olan kitapları teşhis de mümkün olamamıştır. Bununla birlikte, meraklılarına kolaylık sağlamak maksadıyla, eserlerin tespit edilebilen yazarları köşeli yay içinde gösterilmiştir.

Yazarı	Kitabın İsmi	Cild
Ankaravî	Şerh-i Mesnevî	3
[Gazâlî]	İhyâ'u'l-Ulûm[uddîn]	4
[Mevlana]	Yazma Mesnevi-i Şerîf	1
[Muhammed b. Hamza]	Tefsîr-i Tıbyân,	2
[Ebü'l-Abbas Kastalânî]	Tefsîr-i Mevahibü'l-Ledünniyye	1
[Şeyhülislam Ali Efendi]	Fetevâ-yı Ali Efendi	1
[Fahrüddîn Ali el-Kâşifi]	Reşehât	1

¹⁵ Bu kelime Sivas ağzında Mintâ şeklinde kullanılır.

Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: XIX, Sayı: 2 (15 Aralık 2015)

Cumhuriyet University Journal of Faculty of Theology, Volume: XIX, Issue: 2 (December 15, 2015)

Konevî	<i>Şerh-i Dîvân-ı Hâfız</i>	2
[İsmail Ankaravî]	<i>Şerh-i Ehâdis</i>	1
(?)	<i>Yazma Mushaf-ı Şerîf</i>	2
(?)	<i>İşlemeli yazma Kelâm-ı Kadîm 400 kr</i>	1
(?)	<i>Yazma Kelâm-ı Kadîm 100 kr</i>	1
(?)	<i>Yazma Delâilü'l-Hayrât</i>	1
Aliyyü'l-Kârî	<i>Şerh-i Şifâ-i Şerîf</i>	1
[Molla Hüsrev]	<i>[Gurer ve'd] Dürer</i>	2
(?)	<i>Tecüme-i Dürr-i Şiyem</i>	1
[Ebü'l-hasen Nurbahş]	<i>Behcetü'l-Esrâr</i>	1
[Ebü'l-hasen Nurbahş]	<i>Behcetü'l-Esrâr</i>	1
(?)	<i>Azîz-i Neseî</i>	1
[Abdülvehhab]	<i>Şerh-i Kelimât-ı (?)</i>	1
[Fuzulî]	<i>Hadîkatü's-Süedâ</i>	1
[Kemaleddîn Abdürrezzak]	<i>Mustalahât-ı Sûfiyye</i>	1
[Abdülkâdir Geylanî]	<i>Fethu'r-Rabbânî</i>	1
[Abdülkâdir Geylânî]	<i>Fütûhu'l-Gayb</i>	1
[Hasan b. Hüseyin el-Kâsimî]	<i>Mecmeu'l-Enhâr</i>	1
[Ferideddîn A. Sipehsâlar]	<i>Menâkıb-ı Mevlana</i>	1
[Molla Camî]	<i>Nefehâtü'l-Üns</i>	1
[Salih Efendi]	<i>Ferâiz Cerîdesi</i>	1
[Bahaüddîn el-Âmilî]	<i>Nân ü Helva ve Şâh u Gedâ</i>	1
(?)	<i>Matlûb-u Şerh-i Maksûd</i>	1
[Hâfız-ı Şîrâzî]	<i>Dîvân-ı Hâfız</i>	1
[Şâir Yusuf Nâbî]	<i>Tuhfetü'l-Haremeyn</i>	1
(?)	<i>Levâiyh-ı (...) sürur</i>	1
[Ferideddîn-i Attâr]	<i>Mantıku't-Tayr</i>	1
[M. Hüseyin et-Tebrizî]	<i>Bürhân-ı Kâtî'</i>	1
[Mevlevî Nesîb Dede]	<i>Rişte-i Cevâhir</i>	1
[Molla Câmî]	<i>Bahâristan maa Gülistân</i>	1
[Ferideddîn-i Attâr]	<i>Penâ-i Attâr</i>	1
[İsmail Rüsûhî-i Ankaravî]	<i>Minhâcu'l-Fukarâ</i>	1
[Mor Ali Baba]	<i>Tenbîhu's-Sâlikîn</i>	1
[Hz Ali K.V.]	<i>Şerh-i Dîvân-ı Ali</i>	1
(?)	<i>Selîm Dîvânı</i>	1
Mevlana Celâleddîn	<i>Def'a Mesnevi-i Şerîf</i>	1
[Mahmud eş-Şebüsterî]	<i>Gülşen-i Râz</i>	1
[Müstakim-zâde S. Sadüddîn]	<i>Şerh-i Evrâd-ı Kâdirî</i>	1
[Kâtib Çelebi]	<i>Düstüru'l-Amel</i>	1
(?)	<i>Şemsü'l-Muhakkikîn</i>	1
[Ebü'l-Hasen el-Cürçânî]	<i>Şerh-i Ferâiz</i>	1
[Şâir Ziya Paşa]	<i>Endülüüs Tarihi</i>	2
[Erzincanlı Terzi Baba]	<i>Miftâhu'l-Kenz</i>	1

Sivas'ta Bir Kâdirî Şeyhi Mor Ali Baba | 161

(?)	<i>Tecvidü'l Kur'ân</i>	1
[Salâhî-i Uşşakî]	<i>Mecmûa-i Azîme fi Esrârî't-Tarîk</i>	1
[Bursalı İsmail Hakkı]	<i>Tuhfe-i Vesîme, Kimya-yı Saadet</i>	1
[Taşlıcalı Yahya]	<i>Yusuf u Züleyha</i>	1
[Hâlid-i Bağdâdî]	<i>Dîvân-ı Şeyh Hâlid</i>	1
(?)	<i>Dîvân-ı (...)</i>	1
(?)	<i>Dürretü'l-Kâdirî</i>	1
(?)	<i>Tarih-i Fârisî</i>	1
(?)	<i>Mirkâtü'l-Ledünni fi Menâkıb-ı Abdülkâdir Geylânî</i>	1

Dergâha Bağışlanan Muhtelif Eşya:

Eşyanın cinsi	Adet
Ot memlû Gürün kârî kırmızı yün şal yastık	14
Ot memlû telis yüzlü makat şiltesi	2
Basmadan makat perdesi	2
Beyaz bezden def'a makat perdesi	2
Beyaz bezden yastık perdesi	1
Kırmızı basmadan pencere perdesi	4
İlbeyli kârî siyah çubuklu cedîd (yeni) kilim	1
Köhne kırmızı yüzlü ot memlû yastık	12
Dimi yüzlü ot memlû yastık	6
Şehirkişla (Şarkışla) kârî sandıklı köhne kebîr kilim	1
Ot memlû telis yüzlü makat perdesi	1
Kebîr (büyük) çalar saat	1
Basma yüzlü ot memlû yastık	4
Basma yüzlü makat perdesi	1
Beyaz makat perdesi	1
Kırmızı müsta'mel kilim	1
Şehirkişla kârî müsta'mel kilim	6
İlbeyli kârî müsta'mel kilim	11
Müsta'mel halı seccâde	3
Kilim seccâde	3
Gedik kârî kırmızılı cedîd kilim	6
Kebîr âvize	1
Sagîr âvize	1
Def'a sagîr âvize	7
Sagîr şamdan	2
Muallak (asılmış) levha	13
Dimi yüzlü ot memlû yastık	13
Dimiden makat perdesi	2
Beyaz makat perdesi	2

Beyaz yastık perdesi	1
Pencere perdesi	3
Köhne kilim yanı	1
Telis yüzlü ot memlû makat	2
Ot memlû Gürün kârî yüzlü yastık	16
Yün memlû makat şiltesi	2
Basma yüzlü yün memlû koltuk yastığı	2
Gedikçubuk kârî sandıklı müsta'mel kilim	1
Ot memlû telis yüzlü makat şiltesi	2
Basmadan makat perdesi	2
Beyazlı makat perdesi	2
Beyaz pencere perdesi	5
Ot memlû telis makat şiltesi	2
Ot memlû cicim yüzlü yastık	6
Köhne makat yanı seccâde	2
Müsta'mel ve köhne beyazlı ve kırmızılı kilim	10
Ot memlû telis makat şiltesi	1
Ot cicim yüzlü yastık	2
Köhne kilim parçası	2
Nühas (bakır) mangal	1
Nühas leğen ibrik	1
Kebîr su güğümü	1
Cezve	2
Sagîr (küçük) kahve güğümü	1
Sagîr kapalı sahan	7
Kapak, tabak	3
Sagîr Suriye tas maa kapak	3
Kapaksız sahan	7
Sagîr ve kebîr mıklama (?) tepsisi	2
Kadayıf tepsisi	2
Sagîr ve kebîr leğençe	3
Hoşab taşı	5
Kuzu lengeri	1
Kebîr kapaksız sahan	2
Kefgir	1
Kapaklı tencere	7
Sagîr tava	3
Kebîr tava	1
Kepçe	1
Kebîr aşırma kazganı (kazanı)	2
Sagîr kazgan	5
Çamaşır kazganı	1
Kebîr çamaşır leğeni	2
Kebîr sini	1

Sagır sini	3
El leğeni maa ibrik	3
Kebîr abdest leğeni	1
Lenger	1
Sagır kuplu kazgan	1

İşbu kitap, risale, bakır kapların tamamı dergâhta kullanılmak üzere post-nişin bulunan vereseden Abdülkadir Gulâmî Efendi'ye teslim edilmiştir.¹⁶

Mor Ali Baba'nın bilinmeyen yönlerinden birisi de dîvân tarzında şiirler yazmış olmasıdır. Aşağıdaki beyitler ona aittir:

Anberin râyihası turra-i cânan getirir,
 Lutf eder bâd-ı sabâ derdime derman getirir.
 Ben derim nûkhet-i zülfün getir ey bâd-ı sabâ
 O gider başıma sevdâ-yı perişan getirir.
 Ben derim kast ile git nâme-i dildârı getir,
 O gider sür'at ile katlime ferman getirir.
 Sabr kıl Âliyâ zillet için izzet var,
 Gökyüzü ebr-i kaçan bağlasa bâran getirir.¹⁷

5. ALİ BABA'NIN ŞÂİR ZİYA PAŞA İLE DOSTLUĞU

Mor Ali Baba'nın meşhur Şair Ziya Paşa ile yakın dostluğu vardır. Bu dostluğun en bariz delili ise Ziya Paşa'nın *Külliyat-ı Ziya Paşa* adlı eseridir. Bu eserde Ziya Paşa'nın Mor Ali Baba'ya ithafen yazılmış uzunca iki şiiri bulunmaktadır. Şiirin başında Mor Ali Baba Nur Ali Baba şeklinde kayıtlıdır. O tarihte Ziya Paşa Amasya mutasarrıfıdır ve ciddi bir hastalığa müptelidir. Mor Ali Baba'nın Ziya Paşa'ya böyle zor bir zamanında yazdığı bir mektup ve şifa temennisinden çok memnun kalan ve şifa da bulan Ziya Paşa'nın cevabı şöyledir:

“Nâzım, Amasya Mutasarrıfı iken nasur ile ber-güşte-i hâl olmağla Sivas'ta Post-nişin-irşâd olan Nur Ali Baba tarafından vârid olan nâme

¹⁶ SŞS 54/143-147.

¹⁷ Alim Yılmaz, *Sivaslı Şâirler Antolojisi*, Sivaslılar Eğitim, Kültür ve Yardımlaşma Vakfı Yay., İstanbul 2003.

Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: XIX, Sayı: 2 (15 Aralık 2015)

Cumhuriyet University Journal of Faculty of Theology, Volume: XIX, Issue: 2 (December 15, 2015)

takriri ile illet-i mezkûre kesb-i hıffet ve zeval etmekle yazılan cevap nâmedir.

Nâme

Ey benim nûr-u çeşm-i iftihârım,
Meded-kârım, enîsim, gamm-güsârım.

Sürur-i hâtırım şevk-i derûnum,
Ferah-bahş-ı dil-i zâr u zebûnum.

Sipîhr-i feyz ü aşkın âfitabı,
Kemâlât-ı İlâhî'nin kitabı.

Fürûğ-u zata mazhardır cemâlin,
Kemâlât-ı Hudâ'dandır kemâlin.

Utandırırsan n'ola hüsnünle mâhı,
İyan vechinde envâr-ı İlâhi.

Harim-i Bârigah-ı kurb-ü Hak'sın,
Sana merd-i Hüda dense ehaksın.

Değil merd-i Hudâ belki hüdâsın,
Ki esrar-ı Hudâ'ya âşinasın.

Bilirsin ey tabîb-i mihrîbânım,
Neler çekti bu cism-i nâ-tüvânım.

Azizim, hem nişînim oldu zillet,
Civanlıkta beni pîr etti illet.

Maraz-ı sıhhaten etti şöyle teb'îd
Etıbbâdan, devâdan kestım ümîd.

Değildim muktedir bir iltifata,
Bakardım dûr-bîn ile hayata.

Vücudum za'f ile döndü hlâlâ
İşim kaldı Cenâb-ı Lâ-Yezâl'e.

Figân ü zâr idi her rûz-i gârım,
Bu hal üzre geçerdı rüzgârım.

Înayet-nâmeniz vâsıl oldu,
Gönülde bin meserret hâsıl oldu.

Dahi açmazdan evvel ol kitabı,
Bu resme eyledim âna hitâbı.

Dedim ey nüsha-i tahkîk ü irfan,
Nüvid-i yâr ve ta'vîz-i dil ü cân.

Sen ol cânanın ettin destini bûs,
Hemân ben kaldım ancak zâr u me'yûs.

Haset ey nâme-i ferhunde tâlî'
Sana oldu nigâh-ı yâr vaki.

Deyip bu nazmı hem gözyaşı saçtım,
Biraz fikrettim, âhır mührün açtım.

Ne gördüm? Bir kitab-ı pür maani,
Lisânü'l-gaybdır her bir beyânı.

Sufûf-u vâridat olmuş sutûru,
Mezâyası eder vâlih şuurı.

Celî her nüktesinde bin hakâyık,
İyan her cümlesinde bin dekâyık.

Zebânı, âlem-i irfan zebânı,
Beyânı, feyz-i Rabbânî beyânı.

Yazılmış bir nice bahs-i hakikat
Ki, her harfi değer bin kere dikkat.

Bakıp ol nüshaya tekrar tekrar,
Teselli buldu her lahza dil-i zâr.

Nigâh ettikçe ben nakş-ı kitaba,
Medâr-ı hıffet oldu ızdırâba.

Vücut-i nâ-tüvâna geldi kudret,
Göründü veche-i âsar-ı sıhhat.

Tegayyür geldi sıhhatle mizaca,
Medâr kalmadı tıbbâ, ilaca.

Sürûr u behcetim gelmez beyâna,
Yeniden gelmişim güyâ cihâna.

Bunun şüküründe aczim gerçi zâhir,
İşim ancak hulûs üzre duâdır.

Vücudun görmeye hâcet ilaca,
Tabîb ol ehl-i derd ü ihtiyaca.

Safâ üzre geçe ömr-ü zamanın,
Bula feyz-i müebbed hânedanın.

25.C.1281 (27.101864)

Yine Şeyh-i müşârunileyhe Amasya'dan yazılmış olan diğer cevapnâmedir:

Ey Nûru'n-Alâ ve Nûru'n Âlî,
Mecmûa-i cümle-i meâlî.

Hallâl-i dekâyık-ı hakâyık,
Keşşaf-ı hakâyık-ı dakâyık.

Meş'al-keş-i şâhrah-ı tahkîk,
Pâdaş-ı tarik-i Hızır-ı Tevfîk.

Dânâ-yı bevâtın u zevâhir,
Deryâ-yı muhit-i âlim-i sır.

Mirât-ı cihan-nümâ-yı irfan,
Hurşid-i sipihr-i feyz ü ihsan.

Seccâde-nişin-i feyz ü irşâd,
Ferdü'l ferd-i güruh-i efrâd.

Ey mürşid-i kâmil-i İlahî!
Yok, fazl u kemâline tenâhî.

Derd-i dile nüsha-i şifâsın
Âlemde bir âyet-i Hudâ'sın.

Bir nâme-i dil-nüvazın aldım
İhbar-ı hayat-sâzın aldım.

Mefhumu vefâ meâl-i ihsân,
Mazmûn-i kerem, müfâd-ı irfân.

Her harfi müzeyyel-i çirk-i âlam,
Her lafzı delil-i şevk u âram.

Ol şevk ile dil cihana sığmaz,
Dilşâdlığım beyana sığmaz.

Keyfiyet ma'ni-i müşâhed
Verdi dil-i zara zevk-i bî-had.

Hakkâ ki gariptir bu rüya,
Encamını ede hayr Mevla

Râi, mer'î, mürâî birdir,
Rü'yet amma acib sırdır.

Bu bahiste gerçi kavi çoktur,
Tahkîkine ihtimal yoktur.

Tevhid'de çünkü gayet olmaz,
Bir dairede nihayet olmaz.

Men' eyleyecekti gördüm eşgâl
Yazdım bu bir iki satırı derhal.

Ey hasreti bağrımı eden hûn
Taksirimi eyle affa makrun.

Kıl münkeri feyzin ile iskât,
Ol mazhar-ı cümle-i kemâlat.

01.Za.1281 (28.03.1865)¹⁸

SONUÇ

Sivas tarihinde yer alan mühim şahsiyetlerden Mor Ali Baba hakkında bu zamana kadar bulunabilen arşiv belgeleri bunlardan ibarettir. Ümit ederim ileride daha başka bilgi ve belgeler de bulunur ve onları yayımlamak da kısmet olur. Bu ülkede tarih boyunca geliştirilen çok zengin kültür ve medeniyet ne yazık ki hakkıyla yazıya geçirilmemiştir. Çok sayıda her türden âlim ve sanatkârın hayatları bizde çoğu zaman meçhuldür. Hayatı en çok bilinen bir âlim ve sanatkârın hayatı üç beş cümle, en fazla üç beş sayfa tutar. Şu anda hayatı hakkında bir şeyler yazılan Mor Ali Baba da bunlardan biridir. Sivas Şer'iyye Sicilleri olmasaydı Mor Ali Baba'yı ne kadar tanıyabilecektik? Onun Sivas halkı üzerindeki tesirlerini net olarak ne yazık ki pek bilemiyoruz. Ancak ona yetişen Hattat Abdi Kalfa'nın onu tarif ederken kullandığı; "Ben daha öyle heybetli adam görmedim. İnsan manevî varlığından ürperir, valiler dahi huzurunda hürmetle eğilirdi"¹⁹ cümlesi onun yaşadığı dönemdeki sosyal te'sirini çok iyi ifade etmektedir. Onun huzurunda hürmetle eğilen Halil Rifat Paşa ve Ziya Paşa gibi o devrin büyük devlet adamlarıyla yakınlığı,

¹⁸ *Külliyât-ı Ziya Paşa*, Yeni Matbaa, İstanbul, 1342-1924, s. 246-251.

¹⁹ İbrahim Aslanoğlu, age c. I, s. 66.

Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt: XIX, Sayı: 2 (15 Aralık 2015)

Cumhuriyet University Journal of Faculty of Theology, Volume: XIX, Issue: 2 (December 15, 2015)

onlara olan te'siri az da olsa biliniyor. Fakat daha fazlası bilinmiyor ve bilemiyoruz.

Valilere bu kadar te'sir eden bir kişinin halka karşı daha müessir olacağını tahmin etmek mümkündür.

KAYNAKLAR

- Erdiç, Dođani "Mor Ali Baba", *Revak* 97, Sivas 1996.
- Aslanoğlu, İbrahimi "Sivas Meşhurları I, II", Sivas 2006.
- Sivas Şer'iyye Sicilleri, c. 37 / 231.
- Sivas Şer'iyye Sicilleri, c. 54 / 90, 91.
- Sivas Şer'iyye Sicilleri, c. 54 / 120.
- Sivas Şer'iyye Sicilleri, c. 54 / 120.
- Sivas Şer'iyye Sicilleri, c. 54 / 143-147.
- Sivas Gazetesi, sayı 1214, 04.C. 1329.
- Şemseddin Sami, *Kâmûs-i Türkî*, Dersaadet 1317.
- Yılmaz, Âlim, *Sivaslı Şâirler Antolojisi*, Sivaslılar Eğitim, Kültür ve Yardımlaşma Vakfı Yayını, İstanbul 2003.
- Ziya Paşa, *Külliyât-ı Ziya Paşa*, Yeni Matbaa, İstanbul, 1342-1924.